

**ALEKSANDR FAYNBERGNING TO'PLAMLARI ORQALI ZAMON
RUHI VA TARIXIY XOTIRA TALQINI**

Erkinboyeva Aziza Ruslonovna

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Xorijiy til va adabiyoti ingliz tili 1-
fakulteti 2-bosqich talabasi azizaruslonovna@gmail.com*

Ilmiy rahbar: Mohinbonu Mardonova Shuhrat qizi,

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Ingliz tilini o'qitish metodikasi No 1
kafedrası o'qituvchisi mohinbonuuzswlu@gmail.com*

ANNOTATSIYA

Maqolada Aleksandr Faynbergning "Sonetlar", "Etyud" va "Qisqa to'lqin" to'plamlari asosida zamon ruhi va tarixiy xotira talqini yoritiladi. Shoir she'rlaridagi ijtimoiy-falsafiy mazmun, inson kechinmalari va tarixga badiiy yondashuv namunalari bilan tahlil qilinadi. Faynberg poetikasi orqali o'tmish va bugun o'rtasidagi ruhiy bog'liqlik ochib beriladi.

Kalit so'zlar: *zamon ruhi, tarixiy xotira, o'zbek she'riyati, falsafiy mazmun, sonet, etyud, qisqa to'lqin, badiiy obraz, ruhiy kechinma, zamonaviy adabiyot.*

ABSTRACT:

This article explores the interpretation of the spirit of the era and historical memory in the poetry collections "Sonnetlar", "Etyud", and "Qisqa to'lqin" by Aleksandr Faynberg. The analysis focuses on the poet's socio-philosophical content, emotional reflections, and his artistic approach to history. Faynberg's poetic vision reveals the deep spiritual connection between the past and the present.

Keywords: *spirit of the era, historical memory, Uzbek poetry, philosophical meaning, sonnet, etude, short wave, poetic imagery, emotional experience, contemporary literature.*

АННОТАЦИЯ:

В статье рассматривается трактовка духа времени и исторической памяти на основе поэтических сборников Александра Файнберга — «Сонеты», «Этюд» и «Короткая волна». Анализируются социально-философское содержание стихов, внутренние переживания и художественный подход поэта к истории. Поэтика Файнберга раскрывает духовную связь между прошлым и настоящим.

Ключевые слова: *дух времени, историческая память, узбекская поэзия, философское содержание, сонет, этюд, короткая волна, поэтический образ, душевное переживание, современная литература.*

Har bir davrning o'z ruhi, o'z shiddati va o'z iztirobi bo'ladi. Adabiyot esa ana shu ruhning eng nozik aksidir. Aleksandr Faynberg — o'zbek she'riyatida o'ziga xos ovozga ega bo'lgan shoirlardan biri bo'lib, uning asarlari orqali zamon ruhini, insoniyat kechinmalarini, tarixiy xotira va bugunning kesishgan nuqtalarini chuqur his qilish mumkin. Ayniqsa, "Sonetlar", "Etyud" va "Qisqa to'lqin" kabi to'plamlarida shoir ijtimoiy-falsafiy mazmunlarni badiiy ifoda bilan uyg'unlashtirgan. U she'riyat orqali zamondan guvohlik beribgina qolmay, o'quvchini o'z kechinmalari, xotiralari va vijdoni bilan yuzlashtiradi.

"Sonetlar" to'plami shaklan klassik yevropa adabiy an'alariga tayansa-da, mazmunan o'zbek milliy ongining tub qatlamlariga chuqur kirib boradi. Faynberg sonet janri orqali zamonning iztirobini, inson qalbidagi ziddiyatlarni badiiy obrazlarda ko'rsatadi. Bu sonetlarda jamiyatdagi o'zgarishlar, inson va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlar, qadriyatlarning yo'qolib borishi, haqiqat va yolg'on o'rtasidagi chigalliklar chuqur ifodalanadi.

Qon bilan bitilgan kundaliklar orasida

So'zlar yig'laydi — jim, ammo qattiq...

Shoir uchun sonet shakli — faqat tashqi tuzilma emas, balki ruhiy tartibning, intizomli fikrlashning timsoli hamdir. Bu to'plamdagi she'rlar orqali inson qalbining ichki kurashlari, tanlovlar, shaxsiy erkinlik va ma'naviy mas'uliyat

muammolari ochib beriladi. Shuningdek, bu sonetlar — o'z davri uchun savol va javoblar to'plami, falsafiy mushohada vositasidir.

“Etyud” to'plami nomidanoq shoirning hayotga musiqiy-estetik yondashuvi seziladi. Bu to'plamda Aleksandr Faynberg hayotning eng sodda, lekin eng chuqur mazmunli lahzalarini kuzatuvchanlik bilan ko'rsatadi. She'rlar qisqa, lekin falsafiy jihatdan teran; voqealar odatiy, lekin mazmun jihatidan muhim.

O'zimdan qochib, o'zimgagina duch keldim.

Jimlikda qichqirgan yurakmen endi.

“Etyud” she'rlarida zamon ruhi nafaqat voqealarda, balki kayfiyatlar, qarorlar, ichki iztiroblar orqali ifodalanadi. Shoir uchun har bir holat — bu kichik bir hayot sabog'i, tarixning ichki zarbasi. Ayniqsa, o'zgaruvchan jamiyat, yo'qolayotgan qadriyatlar, odamlar orasidagi masofa va sovuqlik kabi tushunchalar ko'p uchraydi. Bu to'plam o'quvchini vaqt va xotira oralig'ida sayr qildiradi.

Choynak qaynadi. Oq bug' ichida

Hayotim ketdi yana bir daqiqa.

Tarixiy xotira bu yerda bevosita voqealar bilan emas, balki ruhiy kechinmalar orqali ifodalanadi. Shoir o'tmishni eslamaydi — uni his qiladi, his etishga majbur qiladi.

“Qisqa to'lqin” to'plami nomigacha zamonning shiddati, fikrning zichligi va xotiraning sinchkovligini bildiradi. Bu to'plamda vaqt tushunchasi, o'zlik izlanishi, o'tmishning hozirgi zamonga ta'siri asosiy o'rinni egallaydi.

She'rlar qisqa, ammo energetik jihatdan kuchli. Har bir misra — chuqur ma'no va muammolarni o'zida mujassam etgan. Tarixiy xotira bu to'plamda aniq obrazlar — urush, ota-bobolar, o'tish davri kishilari orqali ifodalanadi. Faynberg tarixni faktlar bilan emas, hissiyotlar bilan aytadi. U tarixiy jarayonlarni emas, inson qalbiga tushgan izlarini ko'rsatadi.

Bobom aytgan urush haqida —

Faqat ko'zlarida qolgan qorong'ulik...

“Qisqa to'lqin” she'rlari orqali biz zamonning ichki holatini, ko'z bilan emas,

yurak bilan ko'rishga o'rganamiz. Bu esa Faynberg she'riyatining eng kuchli jihatlaridan biridir.

To'liq o'tdi. Yuragimda izi qoldi —

Bu so'z emas, bu hayot.

Aleksandr Faynberg ijodi — zamon ruhi va tarixiy xotiraning badiiy ifodasidir. Uning “Sonetlar”, “Etyud” va “Qisqa to'liq” kabi to'plamlari orqali biz nafaqat bir shoirning dunyoqarashi bilan, balki bir butun davrning ruhiy manzarasi bilan tanishamiz. Faynberg she'riyatining har bir satri o'quvchini mushohadaga, o'zini anglashga, tarixni his qilishga chorlaydi.

Shoir asarlarida inson — bu davrning mahsuli emas, balki uning yaratuvchisi sifatida ko'rsatiladi. Faynberg uchun tarix — bu faktlar emas, balki kechinmalar majmuasi. Zamon ruhi esa — bu har bir satrda yashiringan savollar, o'zimizni anglashga qaratilgan botinimizdagi to'liqlardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Faynberg A. Etyud. – Toshkent: Yozuvchi, 2006.
2. Faynberg A. Qisqa to'liq. – Toshkent: Adabiyot, 2011.
3. Faynberg A. Sonetlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2001.
4. Nuraliyeva Z. Poetika va zamon ruhi // Adabiyotshunoslik muammolari. – 2020. – №4. – B. 35–41.
5. Qodirov A. She'riy tafakkur va obrazlilik. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2012.
6. Xudoyberganova M. Tarixiy xotira adabiyotda // Yoshlik. – 2018. – №6. – B. 22–25.
7. G'afurov K. She'riyat nazariyasi asoslari. – Toshkent: Fan, 1998.
8. Sharipov O. Zamonaviy o'zbek adabiyoti. – Toshkent: O'zbekiston, 2005.